

Inspecting Reading and Writing Disorders of Junior High School Students in Persian Literature Lessons with a Professional Development Approach

Ali Bazvand

Department of Persian Language and Literature, Farhangian University, Tehran, Iran.

Farshad Mokhtarifar

Department of Persian Language and Literature, Farhangian University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Keywords:

Disorders,
Persian Literature,
Students,
Reading,
Writing.

1. Corresponding author

bazvanda@yahoo.com

Learning disorders refer to problems that affect the learning and understanding of information process and include a significant percentage of students from elementary to high school. Reading and writing disorders, which are generally known as learning disorders, can have a great impact on the education and daily life of individuals. The method of this research is descriptive/field type. The statistical population is junior high school students in Margoon, Iran. This research has been selected through cluster sampling from 19 schools, 120 people. The data collection tool is the cognitive processing questionnaire and the development of a short form of the depression, anxiety and stress questionnaire and the assessment of students' academic progress by measuring their average through the last two years. SPSS software was used to analyze the research findings. The findings showed that the mean and total standard error of each dimension of information processing in reading disorder of first-year secondary school students in Persian literature courses in Margoon range from 25.75 to 25.98. There is a significant difference between various dimensions of the cognitive processing scale in junior high school students with reading disorder in Persian literature courses in Margoon. The mean and total standard error of each dimension of information processing in writing disorder of the students in Persian literature courses in range from 24.80 to 38.92. There is a significant difference between different dimensions of the cognitive processing scale in junior high school students with writing disorder in Persian literature courses in Margoon. The results showed that the average of the variables such as anxiety, depression and stress for female students is 1.22, 1.08 and 1.18, respectively and for male students is 1.16, 1.14 and 1.17, respectively.

DOI: 10.48310/rpllp.2025.18258.1190

Received: 1403/11/11 Reviewed: 1404/02/05 Accepted: 1404/02/08 PP: 30

Citation (APA): Bazvand, A. (2025). Inspecting Reading and Writing Disorders of Junior High School Students in Persian Literature Lessons with a Professional Development Approach. *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, 6(2), 27-56.

 <https://doi.org/10.48310/rpllp.2025.18258.1190>

بررسی اختلالات خواندن و نوشتن دانش آموزان دوره متوسطه اول در

دروس ادبیات فارسی با رویکرد توسعه حرفه‌ای (مطالعه موردی شهرستان مارگون)

علی بازوند

گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

فرشاد مختاری‌فر

گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

چکیده

اختلالات یادگیری به مشکلاتی اطلاق می‌شود که در فرآیند یادگیری و درک اطلاعات تأثیر می‌گذارند و درصد قابل توجهی از دانش آموزان از دوران ابتدایی تا متوسطه را در برمی‌گیرد. اختلال خواندن و نوشتن که به‌طور کلی به عنوان اختلالات یادگیری شناخته می‌شوند، می‌توانند تأثیرات زیادی بر روی تحصیل و زندگی روزمره افراد داشته باشند. روش این پژوهش توصیفی از نوع زمینه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون است. این پژوهش از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای از بین ۱۹ مدرسه، ۱۲۰ نفر انتخاب شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه پردازش شناختی و تدوین فرم کوتاه پرسشنامه افسردگی، اضطراب و تنیدگی و سنجش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از طریق سنجش میزان معدل دو سال اخیر دانش آموزان است. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد میانگین و خطای استاندارد کل هریک از ابعاد پردازش اطلاعات در اختلال خواندن دانش آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون از ۲۵/۷۵ تا ۲۵/۹۸ است. تفاوت معناداری بین ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی در دانش آموزان دوره متوسطه اول با اختلال خواندن در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون وجود دارد. میانگین و خطای استاندارد کل هریک از ابعاد پردازش اطلاعات در اختلال نوشتن دانش آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون از ۲۴/۸۰ تا ۳۸/۹۲ است. تفاوت معناداری بین ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی در دانش آموزان دوره متوسطه اول با اختلال نوشتن در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون وجود دارد. نتایج نشان داد میانگین متغیرهای اضطراب، افسردگی و استرس برای دانش آموزان دختر به ترتیب، اضطراب ۱/۲۲، افسردگی ۱/۰۸ و استرس ۱/۱۸ و برای دانش آموزان پسر به ترتیب اضطراب ۱/۱۶، افسردگی ۱/۱۴ و استرس ۱/۱۷ است.

DOI:

10.48310/rpllp.2025.18258.1190

واژه‌های کلیدی:

اختلالات

خواندن

نوشتن

ادبیات

دانش آموزان

۱. نویسنده مسئول: bazvanda@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸

شماره صفحات: ۳۰

مقدمه

یکی از مهم‌ترین شاخه‌های روان‌شناسی و آموزش و پرورش، شاخه اختلال یادگیری است. یادگیری ابزار عمده سازگاری انسان با محیط در حال تغییر خود است، اگر کودکان و نوجوانان در جهان پیشرفته و پیچیده امروز نتوانند یاد بگیرند نمی‌توانند خوب زندگی کنند.

از اصلی‌ترین رسالت معلمان بصیر و آگاه در فرایند تعلیم و تربیت، توجه به ویژگی‌های زیستی، شناختی، عاطفی و خانوادگی فراگیران و تثبیت چگونگی رفتار تحصیلی آنان است. معلم دلسوز ضمن توجه به همه شاگردان، آن دسته از کودکانی را که در امر یادگیری با کندی و ضعف مشهود مواجه هستند توجه خاص داشته و زمینه تلاش آنها را فراهم می‌کند. یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که کودکان در امر یادگیری با آن مواجه هستند بحث اختلالات می‌باشد.

از مهم‌ترین اختلالات شایع مرتبط با یادگیری، اختلال خواندن و نوشتن می‌باشد. اختلال خواندن یا «دیسلکسیا»^۱ برای افراد مبتلا، مشکلاتی را در زمینه درک درست مطالب، تلفظ و حتی نوشتن به وجود می‌آورد به‌طوری‌که این دانش‌آموزان قادر نیستند مانند سایر دانش‌آموزان در مهارت‌های آموزشی مرتبط با خواندن عملکرد موفقیت آمیزی داشته باشند.

یکی دیگر از مهارت‌های کاربردی در زندگی روزمره بشر نوشتن است. برخی از کودکان و دانش‌آموزان در اثر این اختلال، قادر نیستند؛ مانند سایر دانش‌آموزان در انتقال مفاهیم، افکار و اندیشه‌ها از ذهن به دست‌نوشته، عملکرد موفقیت آمیزی داشته باشند. این نوع اختلال در زبان علمی تحت عنوان «دیسگرافیا» یا نوشتار پریشی رایج است. این نوع اختلالات (خواندن و نوشتن) از مهم‌ترین گونه اختلالاتی است که دانش‌آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی با آن رو به رو هستند.

پژوهش حاضر در نظر دارد تا ضمن بحث نظری راجع به اختلالات به صورت خاص تمرکز اساسی و بنیادین خود را بر موضوع «بررسی اختلالات یادگیری خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون» قرار دهد. نگارندگان پژوهش با احاطه کامل بر مشکلات یادگیری دانش‌آموزان در شهرستان مارگون که ناشی از دو اختلال خواندن و نوشتن بود در صدد برآمده‌اند تا به ریشه‌یابی، علل و عواملی که منجر به این نوع اختلالات شده‌است، بپردازند. برای رسیدن به این منظور نیاز بود تا ابتدا جامعه آماری مشخصی از تعداد مدارس که در سطح شهرستان هستند مشخص شود. در مرحله بعد به صورت پرسشنامه و توزیع آن دانش‌آموزان دارای اختلال و فاقد اختلال در مدارس مورد نظر در جامعه آماری ما مشخص شدند. برای پی بردن به علل و عوامل اختلال خواندن و نوشتن در دروس ادبیات فارسی در این شهرستان لازم بود تا ضمن بررسی علل و عوامل اختلال به صورت عام و

کلان به علل و عواملی پرداخته شود که به صورت خاص ریشه در ساختار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شهرستان مارگون داشت، بپردازیم. در طی روند پژوهش مشخص شد که علاوه بر علل و عوامل اصلی اختلال، ساختار اجتماعی-اقتصادی شهرستان مارگون نقش اساسی در این نوع اختلالات داشته است.

بیان مسأله

اختلال خواندن و نوشتن یکی از مشکلات جدی و شایع در میان دانش‌آموزان متوسطه شهرستان مارگون است. این اختلالات حتما باید توسط والدین و معلمان مورد توجه قرارگیرد اما تشخیص آنها کار راحتی نیست. دانش‌آموزانی که این اختلالات را دارند ممکن است در یک یا چند درس نمره پائینی بگیرند، یا به نظر برسد یادگیری ضعیفی دارند. خانواده‌ها باید در رابطه با این اختلالات آگاهی داشته باشند تا با درمان آنها مسیر موفقیت فرزندانشان را باز نگه دارند و از آنها در برابر افسردگی، ناامیدی و شکست خوردن، جلوگیری کنند.

پژوهش حاضر در نظر دارد تا ضمن بررسی روان‌شناسی تعریف مفاهیم اختلال خواندن و نوشتن به لحاظ کمی و از طریق پرسشنامه و به لحاظ کیفی با تحلیل نمونه‌های مشاهده شده دارای اختلال خواندن و نوشتن در دروس ادبیات فارسی نشان دهد که این نوع اختلالات در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول به چه میزان می‌باشد و همچنین علل و عوامل موثر بر چنین پدیده‌ای را برای دانش‌آموزان در شهرستان مارگون مورد بررسی و تحلیل قرار دهد.

پیشینه تحقیق

به‌طور کلی سوابق و پیشینه پژوهشی در مورد اختلالات یادگیری خواندن و نوشتن گسترده و وسیع می‌باشد و پژوهش‌های متفاوت و متعددی در زبان فارسی به صورت کتاب، مقاله و پایان‌نامه انجام گرفته است، از سوی دیگر تحقیقات بسیاری نیز در قالب آثار ترجمه‌ای به زبان فارسی صورت گرفت.

عباس‌زاده، پویامنش و امیری مجد (۱۳۹۴) پژوهشی با هدف «اثر موسیقی درمانی بر بهبود توانایی خواندن و نوشتن دانش‌آموزان با اختلال یادگیری» انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان داد موسیقی درمانی موجب بهبود عملکرد خواندن و نوشتن دانش‌آموزان با اختلال یادگیری می‌شود.

پیری و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه خود با عنوان «بررسی طرحواره‌های ناسازگار اولیه در والدین دانش‌آموزان دچار اختلالات یادگیری و مقایسه آنان با والدین دانش‌آموزان عادی شهر زاهدان» بیان می‌دارند: تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون t مستقل و ضریب همبستگی

پیرسون نشان داد که بین دو گروه از والدین دانش‌آموزان دچار اختلالات یادگیری و عادی در طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تفاوت معنا داری وجود دارد.

عبدیه و عسکریان (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف «بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کاهش مشکلات خواندن دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری» انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش مهارت‌های اجتماعی با بهبود کیفیت تحصیلی، سبب کاهش اختلال خواندن دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری می‌شود.

شیرمحمدی و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با هدف «بررسی علل و راهکارهای درمانی اختلال نوشتن: نارسانویسی، قرینه‌نویسی و وارونه‌نویسی» انجام دادند. نتیجه این بررسی نشان داد که اختلال نارسانویسی به اختلال در زبان نوشتاری اطلاق می‌شود که به جنبه مکانیکی و فنی مهارت نوشتن توجه دارد و خود را به شکل بدخطی نشان می‌دهد، اختلال قرینه‌نویسی زمانی است که کودک به جای اینکه از سمت راست شروع به نوشتن جمله‌ها و کلمات نماید، از سمت چپ کاغذ شروع به نوشتن می‌کند.

کیخا و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با هدف «بررسی اختلالات خواندن» انجام دادند که نتایج این بررسی حاکی از این بود که اختلال خواندن سبب ایجاد مشکلات تحصیلی و حتی ترک تحصیل دانش‌آموز می‌گردد. این اختلال رفته‌رفته در فرد اثرات منفی به بار می‌آورد و سبب بزه‌کاری و ناتوانی در فرد می‌گردد.

محمدی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی اثربخشی شن‌بازی درمانی بر توجه پایدار کودکان پسر مبتلا به اختلالات یادگیری» یافته‌ها نشان داد که انجام شن‌بازی درمانی بر پاسخ‌های آزمودنی‌ها در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل در میزان خطای ارائه پاسخ، حذف، پاسخ صحیح و زمان واکنش به طور معناداری تأثیر داشت. با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان نتیجه گرفت که شن‌بازی درمانی یک مداخله مؤثر برای افزایش توجه پایدار کودکان مبتلا به اختلالات یادگیری است.

اسماعیلی‌انور و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه خود با عنوان «اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر غلبه طرفی بر تشخیص دیداری، حافظه دیداری و اکمال دیداری کودکان ۷ تا ۱۲ سال دارای اختلالات یادگیری» بیان داشتند: ضعف در ادراک دیداری یکی از مواردی است که در کودکان دارای اختلالات یادگیری دیده‌می‌شود و تقویت آن باعث بهبود عملکرد تحصیلی کودکان می‌شود. روش پژوهش شبه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون همراه با گروه کنترل بود. پژوهش‌های ذکر شده در مورد پیشینه اختلالات خواندن و نوشتن در مناطق مختلف و در سنین متفاوتی انجام گرفته‌است اما اگر در معنای دقیق، پیشینه پژوهش را ناظر بر مسئله پژوهش بدانیم اثر تحقیقی تحت عنوان کتاب، پایان‌نامه یا مقاله با موضوع تحقیق نگارندگان با

عنوان «بررسی اختلالات خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون» انجام نگرفته‌است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

موضوع پژوهش حاضر به عنوان یک ضرورت برای بررسی ریشه‌ها، علل و عوامل ایجاد این نوع اختلالات نگاشته شده‌است. از آنجا که هنوز پژوهش علمی مستقلی در این زمینه در سطح شهرستان انجام نگرفته‌است این پژوهش علمی می‌تواند خلأ پژوهشی در این زمینه را برطرف کند. جدا از نبود پژوهشی در این زمینه آمار مشخصی از تعداد دانش‌آموزان دارای اختلال خواندن و نوشتن در دروس ادبیات فارسی در دسترس نیست. این پژوهش می‌تواند خلأ پژوهشی و آماری در این زمینه را تا اندازه‌ای پوشش دهد و سرآغازی برای پژوهش‌های بنیادین دیگر در این زمینه باشد. از منظر پیش گفته یعنی خلأ پژوهشی و آماری، این پژوهش می‌تواند بدیع باشد و به عنوان راهنما برای نظام آموزشی شهرستان و معلمان دروس ادبیات فارسی مورد توجه قرارگیرد. در این پژوهش تلاش می‌شود تا علاوه بر ریشه‌یابی، راه حل‌های علمی برای جلوگیری و درمان این نوع اختلالات ارائه شود.

روش تحقیق

اساس هر پژوهشی را روش تحقیق آن پژوهش تشکیل می‌دهد. انتخاب روش تحقیق مناسب، به هدف و ماهیت پژوهش بستگی دارد و دقت در انتخاب آن موجب انسجام هرچه بیشتر پژوهش خواهدشد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی است و از نظر مکان اجرا، میدانی می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون است که در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۱ مشغول به تحصیل بوده‌اند: شامل ۱۹ مدرسه متوسطه اول و تعداد ۹۵۰ دانش‌آموز می‌باشند و طبق جدول مورگان حجم نمونه ۱۲۰ نفر تعیین شد. برای نمونه‌گیری در این پژوهش از شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای تک‌مرحله‌ای استفاده شده‌است. بدین ترتیب ابتدا با توجه به تعداد مدارس موجود در ناحیه یک (مرکز شهر) مدرسه‌های غدیر، معرفت و ناحیه دو (شمال شهر) مدرسه‌های حضرت مریم و فرهنگیان و ناحیه سوم علم ادب و فرزنانگان انتخاب شدند.

در این پژوهش جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش‌ها و ابزار زیر استفاده گردیده‌است. ابتدا از معلمان خواسته‌شد دانش‌آموزان را در زمینه خواندن و نوشتن مورد بررسی قراردهند و همچنین با مطالعه دقیق در رابطه با تشخیص دانش‌آموزان هدف، چک لیست اختلال خواندن و نوشتن را تکمیل کنند. سپس نمره موجود در دفتر املاي دانش‌آموزان با نمرات سایر مواد درسی مقایسه شود. در بررسی تخصصی خواندن از دانش‌آموزان خواسته‌شد که متن‌های یکسانی را که از قبل

تهیه شده بود را بخوانند و سپس مشکلات آنها حین خواندن ثبت شود. تهیه و گفتن املا به دانش‌آموزان و بررسی تخصصی املاي آنان جهت مشخص نمودن نوع و تعداد اشتباهات املايی آنها نیز انجام گرفت، سپس از پرسشنامه پردازش شناختی استفاده گردید.

اهداف پژوهش

- بررسی اختلالات یادگیری خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

- بررسی اختلال خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

- بررسی اختلال نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

پرسش‌های پژوهش

- اختلال در خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون چه میزان می‌باشد؟

- اختلال در نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون چه میزان می‌باشد؟

- وضعیت روانی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون به چه صورت می‌باشد؟

مبانی نظری

اختلال خواندن به مشکلاتی در مهارت خواندن اشاره دارد. افراد مبتلا به این اختلال ممکن است دشواری در تشخیص و تمییز بین حروف و صداها (صوت‌ها)، مشکل در تشخیص و تمییز بین کلمات و ترکیب آنها، کاهش سرعت خواندن، عدم فهم درست مطلب خوانده شده و مشکل در تمرکز و توجه به متون معمول دارند. حالتی که در آن پیشرفت خواندن پایین‌تر از حد مورد انتظار برحسب سن، آموزش و هوش کودک است. «به هرگونه ناتوانی در خواندن اطلاق می‌شود که به واسطه آن دانش‌آموزان از سطح پایه کلاس خود در زمینه خواندن عقب می‌مانند و هیچ‌گونه شواهد عینی دال بر نارسایی‌هایی چون عقب‌ماندگی ذهنی، آسیب مغزی، مشکلات هیجانی و فرهنگی و مشکلات گفتاری وجود ندارد» (Mirzalu & Omedi, 2017).

مهارت‌های خواندن یک شخص با نارساخوانی به‌طور قابل توجهی پایین‌تر از چیزی است که از هوش و تجربیات آموزشی‌اش انتظار می‌رود. «پیامد ثانویه‌اش ممکن است شامل مشکلاتی در درک خواندن و کاهش تجربه خواندن شود. همچنین می‌تواند مانع رشد واژگان و زمینه دانش شود» (Kirk et al, 2011) مغز کودکان با نارساخوانی از مغز افراد بدون اختلال یادگیری متفاوت است اگرچه افراد با نارساخوانی مشکلاتی در خواندن، هجی و نوشتن دارند، بسیاری از آنها توانایی بسیار رشديافته‌ای در بینایی، حرکتی و حل مشکلات غیر کلامی دارند. «اختلال خواندن

متداول ترین نوع اختلال یادگیری برای حداقل ۸۰ درصد از کودکان سنین دبستان می باشد که باعث مشکلاتی در مهارت های اساسی تشخیص کلمه یا درک مطالب خوانده شده هستند» (Lerner & Jones, 2008).

خواندن و نوشتن به حوصله و پشتکار فراوانی نیاز دارد. برای تثبیت یادگیری، دانش آموزان باید این دو مهارت اصلی را به خوبی فراگیرند تا بتوانند مطالب را بهتر درک کنند. خواندن و نوشتن دو مقوله اصلی در جریان یادگیری است.

به ندرت می توان یافت دانش آموزی را که یادگیری کمی نسبت به خواندن و نوشتن داشته ولی بتواند دروس دیگر را بفهمد؛ بنابراین معلم همیشه تأکید می کند تا دانش آموزان با پشتکار و تمرین بیشتر نسبت به درس فارسی، به یادگیری بهتری برای خواندن و نوشتن برسند؛ زیرا می داند اگر دانش آموزی درس فارسی (خواندن و نوشتن) را فراموش کرده باشد با مشکل مواجه خواهد شد. برای بهبود وضعیت روخوانی دانش آموزان و تقویت مهارت خواندن در آنان، که خود دارای سه بخش کتاب خوانی، صامت خوانی و خواندن ترکیب های وصفی و اضافی است و پایه اصلی سه مهارت دیگر یعنی: گوش دادن، تفکر و نقد کردن محسوب می گردد، موارد زیر پیشنهاد می شود:

الف) روش بلندخوانی: بلندخوانی در شروع روشی مؤثر است؛ زیرا در آن از دو فرآیند ادراکی؛ یعنی تمیز شنیداری و تمیز بصری استفاده شود. در دوره راهنمایی با توجه به سن و آموخته های دانش آموزان، بهتر است که در کنار این روش، بیشتر از شیوه های مختلف صامت خوانی استفاده شود که برای تندخوانی و مطالعه صحیح مؤثرتر است.

ب) روش صامت خوانی: روش هایی که مبتنی بر صامت خوانی هستند عبارتند از دقیق خوانی: در این نوع خواندن، فراگیر متن را به طور کامل درک و در حافظه به طور منظم نگهداری می کند. او به افکار اصلی نویسنده پی می برد، ارتباط میان مطالب را کشف و از آن نتیجه گیری می کند.

خواندن تجسمی: هدف از این نوع خواندن، درک عمیق تر و تحریک حس کنجکاوی دانش آموزان است. برای رسیدن به اهداف مذکور، لازم است سؤالاتی از متن درس طرح و در اختیار دانش آموز قرارگیرد تا از این طریق ذهن دانش آموز در هنگام مطالعه، به سمت یافتن پاسخ ها هدایت شود.

خواندن انتقادی: در این روش دانش آموزان درس را مطالعه می کنند. سپس درباره ویژگی های متن و نوع و سبک نوشته یا قالب درس، با هم بحث می کنند و در پایان، نظر نهایی خود را نسبت به درس ارائه می دهند.

خواندن التذادی: با توجه به اینکه یکی از اهداف آموزش زبان و ادب فارسی، تلطیف عواطف و التذاد ادبی است، در متون هنری و ادبی مانند اشعار برتر و متن های تأثیرگذار داستانی و ادبی به

این نوع خواندن تأکید می‌شود. معلم می‌تواند به تناسب مباحث و سرفصل‌های درسی، متون و قطعات زیبایی از نظم و نثر انتخاب کرده و با لحن و آهنگ مناسبی در کلاس بخواند. در این نوع خواندن، هدف درک مطلب نیست، بلکه باید التذاذ و پرورش ذوق ادبی محقق گردد.

از مهم‌ترین و متداول‌ترین مشکلات خواندن در بین دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری درس ادبیات فارسی در دوره متوسطه اول می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- اختلال در یادآوری و بازیافت نشانه‌های نوشتاری: برخی از دانش‌آموزان که در خواندن دچار ناتوانی یادگیری هستند، در یادآوری صدای مربوط به یک نشانه مثل (ص) با مشکل روبه‌رو می‌شوند و علی‌رغم دیدن شکل این حرف از بازیافت صدای آن عاجز می‌مانند. به این جهت در خواندن کلمه‌ای مثل «سلیس» با مشکل رو به رو می‌شوند. این ضعف فقط مربوط به حروف نمی‌شود؛ بلکه ممکن است دانش‌آموز از بازیافت طرز تلفظ شکل کلی کلمه هم عاجز بماند.

۲- ناتوانی در رعایت توالی صحیح نشانه‌های نوشتاری: گروهی از دانش‌آموزان هنگام خواندن، عناصر سازنده کلمات را جابه‌جا تلفظ می‌کنند. این شکل شبیه فرایند قلب که جز فرایندهای آوایی حرفی است، می‌باشد. عدم رعایت توالی صحیح حروف که جز ناتوانی‌های یادگیری خواندن محسوب می‌شود مربوط به حافظه توالی دیداری است که به زبان نوشتاری مربوط است. مانند: قفسه - قفسه، استقبال - استقبال.

۳- حذف یکی از عناصر زبانی: این اختلال ناشی از اختلال‌های حافظه توالی شنیداری است که در آن دانش‌آموز یکی از عناصر سازنده کلمات را حذف می‌کند. این اختلال بر چند نوع است:

۱- حذف صامت یا هجای آغازین: مانند کاغذ- آغذ/ استقلال - ستقلال

۲- حذف صامت میانی کلمه: اطاعت- اطات/ سعادت- سادت/ شعر- شر

۳- حذف صامت پایانی کلمه: دل بسته- دل بست/ متواضع- متواض

۴- تبدیل مصوت ه: جسم سالم- جسم سلیم/ بشیر و نذیر- بشر و نذر

۵- حذف دائم برخی صداها مثل صامت «س» یا «ز» در بیشتر کلمات او در باسازی اماکن تاریخی به دولت کمک کرد.

۴- عدم رعایت ترتیب عناصر زبانی: در این اختلال دانش‌آموز ترتیب عناصر سازنده کلمات و عناصر بزرگ‌تر از کلمه را رعایت نمی‌کند. مانند:

۱- جابجایی هجاهای سازنده کلمه: نصیحت- صنیحت/ ستایش - سیاتش

۲- جابه‌جایی عناصر کلمه‌های مجاور: پنیر و انگور- انیر و پنگور

۵- معکوس‌سازی عناصر زبانی: برخی دانش‌آموز که دچار ناتوانی یادگیری خواندن هستند هنگام قرائت متن عناصر زبانی را به صورت معکوس تلفظ می‌کنند و به دو شکل صورت می‌گیرد.

الف: معکوس کردن حروف، دانش‌آموز تمایل دارد حروفی مثل (ب، ن، خ و ج) را به صورت وارونه بخواند. مانند: (تار- یار)، (گور- کور)، (خام - جام)

معکوس کردن کلمه، که دانش‌آموز برخی کلمه‌ها را برعکس می‌خواند. مانند: (زرد- درز) (ریز- زیر).

علاوه بر اختلالات خواندن که اثر بروز مشکلات در کدخوانی نشانه‌های نوشتاری به وجود می‌آید ممکن است دانش‌آموز در درک معانی کلمات و پیام‌های جمله‌ها و متن دچار اختلال شود. این اختلالات عبارت‌اند از:

۱- عدم درک معنی واژه‌ها: برخی دانش‌آموزان از توانایی لازم برای ادراک معنی کلمه‌ها برخوردار نیستند، بنابراین از ادراک معنی و پیام جمله عاجز می‌مانند. گاهی عدم توانایی درک معنایی کلمه‌ها با پدیده معناشناختی «چند معنایی» ارتباط پیدا می‌کند. مثال: علی شانه مرا شکست.

۱- شانه (عضوی از بدن) شکسته شد.

۲- شانه (وسیله آرایشی) شکسته شد.

بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر/ دیدی که چگونه گور بهرام گرفت

۱- گور به معنای قبر

۲- گور نوعی حیوان

برخی از دانش‌آموزان به علت فقر واژگانی از دریافت معنی تعدادی از کلمه‌ها عاجزند و همین موضوع باعث عدم توانایی آنها در خواندن می‌شود.

۲- عدم درک معنی زبانی جمله و متن. گروهی از دانش‌آموزان قادر نیستند پیام اصلی جمله و متن را از لابه‌لای مفاهیم موجود در متن خوانده شده دریابند؛ چراکه بیش از حد به جزئیات و مسائل غیر ضروری توجه نشان می‌دهند و گاهی این امر به خاطر سازماندهی نامناسب پاراگراف‌ها مثل تعداد نامتعارف جمله‌های یک پاراگراف ناشی می‌شود.

اختلال نوشتن

اختلال نوشتن به مشکلاتی در مهارت نوشتن اشاره دارد. افراد مبتلا به این اختلال ممکن است دشواری در تشخیص و تمیز بین حروف و صداها، دشواری در املاء درست کلمات، دشواری در ترتیب درست و توالی حروف کلمات، تغییر و اشتباهات بی‌شمار در درست نوشتن مطالب داشته باشند. «اختلال نوشتن یکی از شایع‌ترین اختلالات یادگیری در دانش‌آموزان است که این اختلال می‌تواند به دلیل خط بد، نامفهوم بودن جمله و عبارات، کلمات نامرتب، گرامر نادرست، اشکال در نقطه‌گذاری و نحوه پاراگراف‌بندی باشد» (Ebrahimzadeh, 2018).

اختلالات نوشتن یعنی ناتوانی در حرکات دست یا دست‌خط بسیار بد که به یکی از بدکاری‌های عصبی مربوط می‌شود. برای بسیاری از دانش‌آموزان اختلال یادگیری، نوشتن کار بسیار دشواری است و در موقعیت‌هایی که نوشتن ضرورت پیدا می‌کند عملکرد ضعیفی دارند.

«مشکلات نوشتن را می‌توان به سه گروه دست نویسی، هجی کردن، و انشا تقسیم کرد. کودکان مبتلا به اختلالات یادگیری اغلب در یک یا چند حوزه از این موارد دچار نقص می‌باشند» (Lerner & Jones, 2008). از ویژگی‌های کودکان با اختلال نوشتن این است که حتی با مقدار مناسب آموزش و تمرین، در بدست آوردن پیشرفت کافی در انجام وظایف ظریف حرکتی دست خط شکست می‌خورند. این‌گونه دانش‌آموزان در جریان املانویسی باید تمام دقت و حواس خود را به کار گیرند تا بتوانند املا با کم‌ترین خطا بنویسند.

برخی از اشتباهات املایی رایج دانش‌آموزان در درس فارسی دوره متوسطه در جدول آورده شده‌است:

ردیف	غلط	درست	نوع اشتباه
۱	منزور	منظور	حافظه دیداری
۲	محم	مهم	حافظه دیداری
۳	فرست	فرصت	حافظه دیداری
۴	مصاحب	مصاحبت	حساسیت شنوایی
۵	صب	صبح	حساسیت شنوایی
۶	رفتن	رفتند	حساسیت شنوایی
۷	گر	اگر	حساسیت شنوایی
۸	دمبال	دنبال	حساسیت شنوایی
۹	شعال	شغال	دقت
۱۰	داسبتان	داستان	دقت
۱۱	بنزار	ببزار	دقت
۱۲	سرده	سپرده	دقت
۱۳	شوده ام	شده ام	آموزشی
۱۴	می گوشت	می گفت	آموزشی
۱۵	اصحابه	اصحاب	آموزشی
۱۶	مارد	مادر	حافظه دیداری
۱۷	ردخت	درخت	حافظه دیداری
۱۸	دوز	زود	دیداری - دقت
۱۹	جانه	خانه	دیداری - دقت
۲۰	کلمه جا افتاده	مثلاً آمد	حافظه شنوایی

بخش عمده شیوه رسم الخط مصوب بر «جدا نویسی» تکیه دارد و در تقابل پیوسته نویسی واژه‌های مرکب یا مشتق به جدا نویسی سفارش شده‌است مثال جوان‌تر، کتاب‌ها، گفتگو و... بر دیگر املاهای این واژه‌ها یعنی جوان‌تر، کتاب‌ها، گفتگو اولویت دارند.

از مهم‌ترین مواردی که در آموزش زبان فارسی به خصوص در درس‌های املا و انشا باید مورد توجه آموزگاران دوره ابتدایی و معلمان ادبیات فارسی در دوره‌های متوسطه قرارگیرد آشناسازی دانش‌آموزان با جایگاه‌های مناسب انواع نشانه‌های زبان نوشتاری است و از مهم‌ترین آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

نقطه (.)، ویرگول (،)، نقطه ویرگول (؛)، دو نقطه (:)، گیومه («»)، پرانتز ((،))، نشانه پرسش (؟)، نشانه عاطفی (!)، نشانه تکرار ("") (Zandi, 2021).

بسیاری از دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در شهرستان مارگون با وجود شناخت و تجربه کافی از موضوع انشا و همچنین توانایی فکر کردن درباره موضوعات ادبی نمی‌توانند هنگام انشانویسی عناصر و قواعد مناسب زبان نوشتاری را به کار ببرند از مهم‌ترین علل عدم توانایی این دانش‌آموزان می‌توان به خطاهای ویرایشی، واژگان ناکافی و خطاهای دستوری اشاره کرد.

برخی از این دانش‌آموزان هنگام نوشتن املا جمله‌های ناقص یا جمله‌هایی که افعال آنها مناسب نیست، می‌نویسند. اینگونه خطاها به ضعف آموزشی آنها و همچنین عدم رعایت نکات دستور زبان فارسی ناشی می‌شود که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- عدم رعایت تطابق فعل و فاعل: استعدادهایی نظیر بوعلی، فارابی، خیام، ملاصدرا و صدها عالم طبیعی و ریاضی و مورخ در این بنای عظیم فرهنگ اسلامی، پرورش یافت

۲- عدم رعایت زمان جمله: گنجینه‌های قرآن که در موزه‌های مختلف کشورهای اسلامی و غیر اسلامی هست، اوج هنر ایرانی را در زمینه‌های اسلامی نشان خواهد داد

۳- حذف نکات ضروری: پروین از کودکی کوشا و اهل تفکر بود در یازده سالگی با اشعار فردوسی مولوی نظامی و ناصر خسرو آشنا شد پدر.

گروهی دیگر از این دانش‌آموزان به علت آموزش‌های ناکافی و عدم توجه بعضی از معلمان دروس ادبیات فارسی به درس نگارش نمی‌توانند مسائل فنی زبان نوشتاری مانند علائم نگارشی (نقطه، علامت سوال، علامت تعجب و...) را رعایت کنند.

در برخی از مدارس این شهرستان گاهی دانش‌آموزان این نشانه‌ها را اصلاً به کار نمی‌برند یا آنها را به غلط و جابجا می‌نویسند. معلمان می‌توانند با آگاهی و تسلط به مسائل دستور زبان فارسی دانش‌آموزان را با نشانه‌های ویرایشی و نگارشی آشنا سازند تا از میزان خطاهای ویرایشی آنها هنگام نوشتن انشا و متون متفاوت تا حد زیادی کاسته شود. نمونه‌ای از مشکلات علائم نگارشی دانش‌آموزان متوسطه اول در شهرستان مارگون:

«پدر رابعه عهد کرده بود که از مخلوق هیچ نخواهد. برخاست و به در خانه آن همسایه رفت و باز آمد و گفت. خفته‌اند! هزار [از] امت من در شفاعت او خواهند بود، چون رابعه بزرگ شد پدر و مادرش بمردند و در بصره قحطی عظیم پیدا شد و خواهران متفرق شدند و رابعه به دست ظالمی افتاد. او را به چند درم بفروخت آن خواجه او را به رنج و مشقت، کار می‌فرمود. روزی بیفتاد و دستش بشکست. روی بر خاک نهاد و گفت. الهی! غریبم و بی‌مادر و پدر و اسیرم و دست شکسته. مرا از این همه هیچ غم نیست الا رضای تو می‌باید تا بدانم که راضی هستی یا نه؟ آوازی شنید که غم مخور، فردا جاهیت خواهد بود چنان که مقربان اسمان به تو نازند.»

پسوند‌های نادرست به کلمات اضافه می‌کنند. در مرتب کردن جملات بهم ریخته مشکل دارند و نمی‌توانند جملات را مرتب کنند. مثل مادر می‌پزد غذا به جای مادرم غذا می‌پزد یا در زمین کن نگاه که بساط تو چگونه ساخته است به جای در زمین نگاه کن که چگونه بساط تو ساخته است.

برای بیان احساسات و افکار خود به دیگران دچار مشکل هستند. نوشته‌های آنها دارای غلط‌های املایی زیادی است. در نوشتن جملات بین فعل و ضمیر، هماهنگی وجود ندارد. مثال: من به مدرسه رفت به جای من به مدرسه رفتم یا من با پدر و مادرم مشورت کردیم به جای من با پدر و مادرم مشورت کردم.

در کتاب فارسی متوسطه اول ضمایر شخصی گنجانده شده است که گاهی این نوع دانش‌آموزان آنها را به خوبی فراموش کرده‌اند و جای ضمیر و فعل را جابجا می‌گذارند.

تفاوتی بین جملات خبری، سوالی، امری و عاطفی قائل نیستند و نمی‌دانند که این جملات با چه لحنی خوانده می‌شود. هم خانواده کلمات را نمی‌توانند تشخیص دهند. به طور مثال برای واژه اعجاز نمی‌توانند چند هم‌خانواده نام ببرند.

نمونه‌ای از جملات خبری، سوالی، امری و عاطفی و اشتباه قرار دادن علائم نگارشی در پایان جملات در بین دانش‌آموزان متوسطه شهرستان مارگون:

امری: لطفاً در را ببند! کتابت را باز کن! بگو ببینم! (علامت ! به جای نقطه)

عاطفی: به به. چه هوای خوبی. چه کتاب جالبی. (نقطه به جای علامت !)

پرسشی: تکالیف را انجام داده ای. ایا خوابیدی. درس خوانده ای. (نقطه به جای علامت؟)

خبری: فردا مدارس تعطیل است امروز هوا گرم است ما مهمان داریم؟ (علامت سوال به جای نقطه)

وضعیت روانی

وضعیت روانی به وضعیت عمومی روانی و روحی یک فرد اشاره دارد. این شامل عواطف، انگیزه، استرس، ناراحتی و احساسات دیگر است که در طول زندگی انسان تجربه می‌شوند. وضعیت روانی می‌تواند متأثر از عوامل مختلفی مانند شرایط اجتماعی، شغل، رابطه با دیگران و مشکلات شخصی باشد. «حالات عاطفی و ذهنی یا انگیزه‌های افراد یک جامعه که ویژگی‌های ملی و اجتماعی و اقتصادی و روان‌شناختی آنها را شکل می‌دهد و شرایط و حوادث جاری نیز بر آنها تأثیر می‌گذارد» (Harandi et al, 2017)

پیشرفت تحصیلی

پیشرفت تحصیلی به میزان پیشرفت و یادگیری دانش‌آموزان در مواد و دروس مختلف در مدرسه اشاره دارد. این شامل بهبود عملکرد و تسلط بر مفاهیم و مهارت‌ها، افزایش دانش و مهارت‌ها و توانایی‌ها، تسلط بر مهارت‌های تحلیلی و تفکری، ارتقاء قدرت حل مسئله و توانایی اعمال یادگیری به مواقع دیگر است. موفقیت دانش‌آموزان در یک یا چند موضوع درسی (مثل: درک، فهم خواندن یا محاسبه عددی)، چنین پیشرفت‌هایی توسط آزمون‌های میزان شده تحصیلی اندازه‌گیری می‌شود. همچنین این اصطلاح بر پیشرفت فرد در کلاس، آن‌طور که در کار مدرسه ارزیابی می‌شود دلالت دارد.

پیشرفت تحصیلی به جلوه‌ای (نمایی) از جایگاه تحصیلی دانش‌آموزان اشاره دارد که این جلوه ممکن است بیانگر نمره‌ای برای یک دوره، میانگین نمرات در دوره‌ای مربوط به یک موضوع یا میانگین نمرات دوره‌های مختلف باشد.

یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

به منظور سنجش اختلالات یادگیری خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون از آزمون پردازش شناختی استفاده شده‌است، این متغیر دارای ۶ مؤلفه می‌باشد. میانگین و انحراف معیار استاندارد نمرات، خرده مقیاس‌های پردازش شناختی برای دانش‌آموزان دختر و دانش‌آموزان پسر و کل نمونه آماری در جدول (۱) تبیین گردیده‌است.

جدول ۱-آمار توصیفی مؤلفه‌های متغیر پردازش شناختی

ابعاد پرسشنامه		جنسیت		مجموع	
دانش‌آموزان دختر		دانش‌آموزان پسر			
میانگین	انحراف	میانگین	انحراف	میانگین	انحراف
استاندارد	استاندارد	استاندارد	استاندارد	استاندارد	استاندارد

بررسی اختلالات خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول / علی بازوند و فرشاد مختاری فر ۴۱

۳/۶۷	۳۶/۹۹	۳/۳۹	۳۵/۳۲	۴/۲۰	۳۴/۲۷	بعد پردازش شنوایی
۳/۹۴	۳۰/۷۹	۳/۹۳	۳۱/۱۹	۳/۹۲	۲۹/۹۳	بعد پردازش بینایی
۴/۳۸	۲۴/۷۶	۴/۲۸	۲۴/۴۹	۴/۶۲	۲۵/۳۵	بعد پردازش متوالی
۳/۶۲	۳۵/۸۶	۴/۳۰	۳۴/۲۵	۴/۲۲	۳۳/۱	بعد پردازش مفهومی
۴/۵۸	۳۲/۲۱	۴/۸۰	۳۰/۰۲	۴/۱۱	۳۰/۶۲	بعد سرعت پردازش
۴/۲۰	۲۷/۶۸	۴/۴۷	۲۵/۴۷	۳/۵۸	۲۶/۱۴	بعد توجه

یافته‌های مربوط به سوالات پژوهش

سوال اول پژوهش: اختلال در خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون چه میزان می‌باشد؟

جهت پاسخ‌گویی به این سوال از آزمون اندازه‌گیری مکرر استفاده شده‌است.

جدول (۲) میانگین و خطای استاندارد کل ابعاد پردازش شناختی در اختلال خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

ابعاد	میانگین	خطای استاندارد
بعد پردازش بینایی	۳۴/۹۹	۰/۴۳
بعد پردازش شنوایی	۳۰/۷۹	۰/۴۶
بعد پردازش متوالی	۲۴/۷۶	۰/۵۰
بعد پردازش مفهومی	۳۳/۸۶	۰/۴۳
بعد سرعت پردازش	۳۰/۲۱	۰/۵۱
بعد توجه	۲۵/۶۸	۰/۴۸

جدول (۲) میانگین و خطای استاندارد کل هریک از ابعاد پردازش اطلاعات در اختلال خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون را نشان می‌دهد که به ترتیب میانگین ابعاد پردازش شناختی به شرح زیر است: بعد پردازش بینایی (۳۴/۹۹)، بعد پردازش شنوایی (۳۰/۷۹)، بعد پردازش متوالی (۲۴/۷۶)، بعد پردازش مفهومی (۳۳/۸۶)، بعد سرعت پردازش (۳۰/۲۱) و بعد توجه (۲۵/۶۸).

جدول ۳- تحلیل کواریانس یک متغیره مقیاس پردازش شناختی و زیرمقیاس‌های آن در اختلال خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

متغیر	مجموعه	df	میانگین	F	سطح معناداری	مجدورات
اختلال خواندن	۴۱/۲۳	۱	۴۱/۲۳	۳۰/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۵۷
بینایی	۷۹/۵۰	۱	۷۹/۵۰	۴۷/۳۰	۰/۰۰۰۱	۰/۷۷۲
شنوایی	۴۴/۳۲	۱	۴۴/۳۲	۳۳/۸۹	۰/۰۰۰۱	۰/۷۰۸
متوالی	۲۶/۹۴	۱	۲۶/۹۴	۴۷/۸۱	۰/۰۰۰۱	۰/۷۷۴
مفهومی	۱۹/۲۵	۱	۱۹/۲۵	۱۱/۷۶	۰/۰۰۴	۰/۴۵۷
سرعت	۳۹/۱۴	۱	۳۹/۱۴	۲۷/۴۸	۰/۰۰۰۱	۰/۶۶۳
پردازش						
بعد توجه	۳۸/۲۱	۱	۳۸/۲۱	۲۱/۱۱	۰/۰۰۰۱	۰/۶۰۱

همان‌گونه که از جدول فوق و بر اساس تحلیل کواریانس مشاهده می‌شود تفاوت آماری معناداری میان ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی (بعد پردازش بینایی، بعد پردازش شنوایی، بعد پردازش متوالی، بعد پردازش مفهومی، بعد سرعت پردازش و بعد توجه) در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول با اختلال خواندن در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون می‌باشد ($p < 0.001$) سوال دوم پژوهش: اختلال در نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون چه میزان می‌باشد؟

جهت پاسخ‌گویی به این سوال از آزمون اندازه‌گیری مکرر استفاده شده‌است.

جدول ۴- میانگین و خطای استاندارد کل ابعاد پردازش شناختی در اختلال نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

ابعاد	میانگین	خطای استاندارد
پردازش بینایی	۳۶/۱۸	۰/۴۴
پردازش شنوایی	۳۲/۰۴	۰/۴۱
پردازش متوالی	۲۷/۱۵	۰/۴۶
پردازش مفهومی	۳۸/۹۲	۰/۵۱
سرعت پردازش	۲۹/۴۲	۰/۴۰
توجه	۲۴/۸۰	۰/۴۸

جدول (۴) میانگین و خطای استاندارد کل هریک از ابعاد پردازش اطلاعات در اختلال نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون را نشان می‌دهد که به ترتیب میانگین ابعاد پردازش شناختی به شرح زیر است: بعد پردازش بینایی (۳۶/۱۸)، بعد

بررسی اختلالات خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول / علی بازوند و فرشاد مختاری فر ۴۳

پردازش شنوایی (۳۲/۰۴)، بعد پردازش متوالی (۲۷/۱۵)، بعد پردازش مفهومی (۳۸/۹۲)، بعد سرعت پردازش (۲۹/۴۲) و بعد توجه (۲۴/۸۰) که از ۲۴/۸۰ تا ۳۸/۹۲ متغیر است.

جدول ۵- تحلیل کواریانس یک متغیره مقیاس پردازش شناختی و زیرمقیاس‌های آن در اختلال نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون

متغیر	مجموعه	df	میانگین	F	سطح معناداری	مجدورات
اختلال نوشتن	۴۰/۸۲	۱	۴۰/۸۲	۲۱/۱۱	۰/۰۰۰	۰/۴۴
بینایی	۶۲/۳۵	۱	۶۲/۳۵	۱۷/۳۹	۰/۰۰۱	۰/۶۸۱
شنوایی	۵۵/۱۴	۱	۵۵/۱۴	۳۶/۲۰	۰/۰۰۴	۰/۷۱۲
متوالی	۲۴/۵۲	۱	۲۴/۵۲	۲۹/۱۷	۰/۰۴۶	۰/۸۵۲
مفهومی	۲۸/۱۷	۱	۲۸/۱۷	۱۱/۷۶	۰/۰۰۰۱	۰/۶۴۰
سرعت پردازش	۳۸/۱۰	۱	۳۸/۱۰	۳۰/۸۲	۰/۰۰۱	۰/۵۱۲
بعد توجه	۳۶/۶۹	۱	۳۶/۶۹	۱۷/۳۶	۰/۰۰۰۱	۰/۴۷۳

همان‌گونه که از جدول فوق و براساس تحلیل کواریانس مشاهده می‌شود تفاوت آماری معناداری میان ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی (بعد پردازش بینایی، بعد پردازش شنوایی، بعد پردازش متوالی، بعد پردازش مفهومی، بعد سرعت پردازش و بعد توجه) در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول با اختلال نوشتن در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون می‌باشد ($p < 0.001$).

جدول ۶- نتایج مقایسه میانگین‌های ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی بر اساس آزمون t وابسته با تصحیح بون فرونی

ابعاد	تفاوت میانگین‌ها	خطای استاندارد	مقدار t
۱- بینایی	۴/۳	۰/۴۳	۹/۹۴*
۲- شنوایی	۱۰/۳	۰/۴۸	۲۱/۴۹*
۳- متوالی	۱/۲	۰/۲۵	۴/۷۷*
۴- مفهومی	۴/۸	۰/۳۵	۱۳/۸۲*
۵- سرعت	۹/۴	۰/۴۹	۱۹/۱۹*
۶- توجه	۶/۱	۰/۴۳	۱۸/۵۲*
۷- بینایی	-۳/۲	۰/۴۹	-۷/۸۳*
۸- شنوایی	۰/۶۸	۰/۵۱	۱/۵۲*
۹- متوالی	۵/۱۱	۰/۴۶	۱۴/۴۵*

۴	مفهومی	-۹/۱	۰/۵۷	-۱۹/۵۸*	پردازش متوالی
۵	سرعت	-۵/۵	۰/۵۴	-۱۲/۶۲ *	
۶	توجه	-۰/۸۲	۰/۳۲	-۴/۳۷*	
۵	سرعت	۳/۷	۰/۵۳	۸/۸۸ *	پردازش مفهومی
۶	توجه	۸/۲	۰/۵۷	۷/۵۲*	
۶	توجه	۴/۶	۰/۵۴	۱۰/۴۴*	پردازش

* $p < 0.05$

جدول ۶- نتایج حاصل از آزمون t برای گروه‌های وابسته ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی را نشان می‌دهد. این داده‌ها نشان می‌دهد که از بین تمامی مقایسه‌های انجام شده (۱۵ مقایسه) کلیه مقایسه‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

جدول ۷- شاخص پایایی (آلفای کرونباخ) همسانی درونی ابعاد و کل متغیر پردازش شناختی (بعد پردازش بینایی، بعد پردازش شنوایی، بعد پردازش متوالی، بعد پردازش مفهومی، بعد سرعت پردازش و بعد توجه)

ابعاد/مقیاس	تعداد سوالات	آلفای کرونباخ
بعد شنوایی	۱۰	۰/۷۶
بعد بینایی	۱۰	۰/۷۲
بعد متوالی	۹	۰/۷۷
بعد مفهومی	۱۰	۰/۷۳
بعد سرعت	۱۰	۰/۷۹
بعد توجه	۹	۰/۷۷
نمره کل	۴۰	۰/۸۹

همان‌گونه که جدول (۷) نشان می‌دهد ضریب پایایی (آلفای کرونباخ) متغیر پردازش شناختی در کل مقیاس و ابعاد آن (شنوایی، بینایی، متوالی، مفهومی، سرعت، توجه) بالاتر از ۰/۷ است؛ لذا از مقدار قابل قبول و استاندارد برخوردار است و این مقدار به ترتیب برای متغیرهای شنوایی (۰/۷۶)، بینایی (۰/۷۲)، متوالی (۰/۷۷)، مفهومی (۰/۷۳)، سرعت (۰/۷۹) و توجه

سوال سوم پژوهش: وضعیت روانی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون به چه صورت می‌باشد؟

جدول ۸- اطلاعات توصیفی متغیر ابعاد وضعیت روانی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون

جنس	متغیر سلامت روانی	میانگین	انحراف استاندارد
دانش‌آموزان دختر	بعد افسردگی	۱/۰۸	۰/۲۷۵
	بعد اضطراب	۱/۲۲	۰/۳۰۱
	بعد استرس	۱/۱۸	۰/۲۸۴
دانش‌آموزان پسر	بعد افسردگی	۱/۱۴	۰/۲۶۸
	بعد اضطراب	۱/۱۶	۰/۱۹۱
	بعد استرس	۱/۱۷	۰/۲۳۴

یافته‌های جدول (۸) بیانگر این است که میانگین متغیرهای افسردگی، اضطراب و استرس برای دانش‌آموزان دختر به ترتیب، شامل نمره متغیر افسردگی ۱/۰۸ و نمره متغیر اضطراب ۱/۲۲، نمره متغیر استرس ۱/۱۸ می‌باشد. همان‌گونه که در جدول فوق آمده است نمره متغیرهای افسردگی، اضطراب و استرس برای دانش‌آموزان پسر به ترتیب شامل نمره متغیر افسردگی ۱/۱۴، نمره متغیر اضطراب ۱/۱۶ و نمره متغیر استرس ۱/۱۷ است.

جدول ۹- بررسی توزیع نرمال داده‌های متغیرهای سلامت روان (افسردگی، اضطراب و استرس) دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون با استفاده از آزمون شاپیرو-ویلک

متغیرهای سلامت روان	پارامترهای نرمال میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین حد تفاوت‌ها			آزمون شاپیرو-ویلک	
			مطلق	مثبت	منفی	معنی داری	سطح
استرس	۱/۰۹	۰/۲۸۰	۰/۱۳۰	۰/۰۶۸	-۰/۱۲۶	۱/۱۵۹	۰/۱۵

اضطراب	۱/۱۱	۰/۳۱۳	۰/۰۹۶	۰/۰۸۶	-۰/۰۷۶	۰/۷۶۵	۰/۶۳
افسردگی	۰/۹۸	۰/۳۴۴	۰/۱۵۲	۰/۰۸۶	-۰/۱۴۲	۱/۲۵۰	۰/۰۹

بررسی توزیع نرمال داده‌های متغیرهای سلامت روان (افسردگی، اضطراب و استرس) دانش-آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون با استفاده از آزمون شاپیرو - ویلک انجام گردید و با توجه به اینکه سطح معنی داری برای کلیه متغیرهای اضطراب، استرس و افسردگی بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین فرض صفر آزمون شاپیرو-ویلک نشان دهنده عدم تفاوت نرمال بودن داده‌ها است؛ لذا می‌توان گفت داده‌ها از توزیع نرمالی برخوردار می‌باشند؛ یعنی فرض نرمال بودن داده‌ها که از پیش‌فرض‌های تحلیل کواریانس است تأیید شد.

جدول ۱۰- آزمون لوین برای همگنی واریانس‌ها داده‌های متغیرهای سلامت روان (افسردگی، اضطراب و استرس) دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون

متغیر سلامت روان	آماره لوین	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
بعد استرس	۰/۸۳	۳	۱۱۶	۰/۵۵
بعد اضطراب	۱/۵۴	۳	۱۱۶	۰/۲۶
بعد افسردگی	۱/۵۲	۳	۱۱۶	۰/۲۷

با توجه به آمارهای به دست آمده از آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس‌ها در متغیرهای سلامت روان (افسردگی، اضطراب و استرس) مشاهده می‌گردد که معنی‌داری آزمون لوین برای تمامی متغیرها افسردگی، اضطراب و استرس بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد، لذا می‌توان گفت داده‌ها از توزیع نرمالی برخوردار می‌باشند؛ یعنی فرض نرمال بودن داده‌ها که از پیش فرض های تحلیل کواریانس است، تأیید شد.

بین سلامت روان دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری تفاوت وجود دارد.

برای بررسی رابطه بین سلامت روان دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری از آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین‌های دو گروه دانش‌آموزان پسر و دانش‌آموزان دختر با اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری استفاده گردید. برای اجرای آزمون باید پیش

فرض برابری واریانس‌های هر دو گروه مستقل بررسی شود که ستون F لون و PF جدول ۲ مقادیر بدست آمده آزمون لون برای بررسی این پیش فرض را نشان داده‌است.

جدول ۱۱- میانگین کل سلامت روان دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F لون	PF	T	درجه آزادی	معنادار ی
سلامت	فاقد	۷۸	۴۹	۵۸۲/۵	۷۱۷/۰	۴	۵۸۵۹/۵	۱۱	۰/۰۱
روان	اختلال		۱۴	۴		۱		۸	۰
	دارای	۴۲	۶۳/۶	۴۸۳/۴		۳			
	اختلال		۱۰	۴		/			
						۰			

باتوجه به جدول (۱) نتایج آزمون لون نشان می‌دهد که با سطح خطای ۰/۰۵ مقدار واریانس متغیر سلامت روان در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون برابر است ($F = ۰/۷۱۷$ و $PF > ۰/۰۵$)؛ بنابراین برای این متغیر از مقادیر بدست آمده آزمون با فرض برابری واریانس دو گروه استفاده شده‌است. همچنان که در جدول (۱) ملاحظه می‌شود برای مقایسه میانگین نمره کل سلامت روان در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون $t = ۵/۸۵۹$ به دست آمده در سطح $P < ۰/۰۵$ معنادار می‌باشد؛ بنابراین فرض پژوهش پذیرفته می‌شود. به عبارتی میانگین نمره سلامت روان دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری تفاوت معناداری دارد و با توجه به جدول (۱۰) معلوم می‌شود که مقدار این میانگین برای دانش‌آموزان فاقد اختلال بیشتر است؛ یعنی دانش‌آموزان فاقد اختلال یادگیری از سلامت روان بیشتری برخوردار بوده‌اند.

جدول ۱۲- بررسی همگنی واریانس خرده مقیاس‌های سلامت روان دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون

متغیر	آماره لون	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	P
افسردگی	۴۸۳/۰	۱	۱۱۹	۰/۴۹۵
اضطراب	۰/۰۰۳	۱	۱۱۹	۰/۹۷۵
استرس	۰/۱۹۲	۱	۱۱۹	۰/۶۸۲

برای مقایسه میانگین خرده مقیاس‌های سلامت روان دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری از آزمون تحلیل واریانس یکراهه استفاده گردید. برای اجرای تحلیل واریانس یکراهه باید پیش فرض همگنی واریانس خرده مقیاس‌های سلامت روان بررسی شود. با توجه به جدول (۱۰) مشاهده می‌شود که مقادیر آمار لون برای تمام متغیرها کوچک بوده و همچنین مقادیر P بدست آمده برای هر متغیر بزرگ‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین نتیجه می‌شود تمام متغیرها دارای واریانس همگن می‌باشند و می‌توان آزمون تحلیل واریانس یکراهه را بر روی آنان اجرا کرد.

جدول ۱۳- تحلیل کواریانس خرده مقیاس‌های سلامت روان دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون

متغیر	مجموعه	df	میانگین	F	سطح معناداری	مجدورات
اضطراب	۱۳/۲۲۸	۱	۱۳/۲۲۸	۲۴/۹۴۰	۰/۰۰۱	۰/۵۷
افسردگی	۱۴/۵۳۴	۱	۱۴/۵۳۴	۲۵/۲۱۹	۰/۰۰۱	۰/۴۴۷
استرس	۱۵/۵۵۶	۱	۱۵/۵۵۶	۲۹/۸۰۸	۰/۰۰۱	۰/۶۰۸

برای مقایسه میانگین نمرات اضطراب، افسردگی و استرس در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون از آزمون تحلیل کواریانس استفاده گردید. براساس جدول فوق و مقدار آماره F مشاهده شده در سطح $P < ۰/۰۵$ معنادار است؛ یعنی وجود اختلاف آماری معنادار بین میانگین نمرات اضطراب، افسردگی و استرس دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون تایید گردید.

سوال چهارم پژوهش: پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون به چه صورت می‌باشد؟

جدول ۱۴- میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون

مقیاس	مرحله	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر
		میانگین	انحراف معیار
پیشرفت تحصیلی	دارای اختلال	۱۴/۹۲۵	۲/۱۸۶
	فاقد اختلال	۱۵/۶۹۵	۲/۲۹۰
		۱۵/۱۱	۱۶/۳۸۲
		۱۵/۶۳	۱/۷۳۴

بررسی اختلالات خواندن و نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول / علی بازوند و فرشاد مختاری فر ۴۹

جدول میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون را به تفکیک جنس نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود در گروه فاقد اختلال میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی افزایش نشان می‌دهد.

۱۵- نتایج تحلیل کوواریانس در مورد تفاوت میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی دو گروه دارای اختلال و فاقد اختلال یادگیری

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	p
پیشرفت تحصیلی	گروه	۱۱/۳۸۶	۱	۱۱/۳۸۶	۱۲/۹۲۶	۰/۰۰۱

همان‌طوری که در جدول (۱۵) مشاهده می‌شود، تفاوت بین گروه دارای اختلال و فاقد اختلال در سطح بالاتر از ۹۵ درصد اطمینان معنی‌دار است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت افزایش پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان فاقد اختلال یادگیری مؤثرتر است.

جدول ۱۶- نتایج تحلیل کوواریانس در مورد تفاوت میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی دو گروه دارای اختلال و فاقد اختلال یادگیری

اختلال	وضعیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	نمره فیشر	نمره تی	سطح معناداری	سطح کل معناداری
دارای	زن	۱۳	۱۴/۶	۴/۲	۲/۶	-۱/۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
اختلال	مرد	۲۹	۱۷/۵	۵/۶				
فاقد	زن	۲۵	۱۷/۹	۳/۷	۱/۶	-۱/۶	۰/۰۰۵	
اختلال	مرد	۵۳	۲۰/۵	۴/۸				

با توجه به اینکه آزمون در سطح کیفی دوسطحی و کمی است از آزمون t برای دو گروه مستقل جهت بررسی این فرضیه استفاده می‌کنیم. با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون کمتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین آزمون معنادار است؛ یعنی اختلال در بین دختران و پسران از تفاوت معناداری برخوردار می‌باشد. همچنین با توجه به معناداری کل ۰/۰۰۱ تفاوت پیشرفت تحصیلی در میان دانش‌آموزان فاقد اختلال بیشتر از دانش‌آموزان با اختلالات یادگیری است.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر برای این پرسش اساسی و مهم مطرح شد که اساساً چه علل و عواملی زمینه و بستر لازم را برای اختلالات خواندن و نوشتن در میان دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در درس ادبیات فارسی در این شهرستان فراهم کرده‌است و این نوع اختلالات چه میزان است و چند

درصد از جامعه آماری دانش‌آموزان هدف را درگیر کرده‌است. برای رسیدن به پاسخ پرسش بالا حجم نمونه (۱۲۰) آماری از میان همه دانش‌آموزان متوسطه اول شهرستان انتخاب شد. در مبحث روش تحقیق به صورت تصادفی خوشه‌ای تک مرحله‌ای کنترل شده نیمه آزمایشی و با استفاده از پرسشنامه کروز در بحث خواندن و نوشتن و در رابطه با وضعیت روانی دانش‌آموزان از پرسشنامه اضطراب، افسردگی و تنیدگی و برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان میانگین نمره معدل دو سال آخر آنها ملاک قرار داده شد. از میان ۱۲۰ دانش‌آموز انتخاب شده ۴۲ نفر دارای اختلال و ۷۸ نفر فاقد اختلال بودند.

اختلالات خواندن و نوشتن که به طور کلی به عنوان «اختلالات یادگیری» شناخته می‌شوند، می‌توانند تأثیرات زیادی بر روی تحصیل و زندگی روزمره افراد داشته باشند. این اختلالات معمولاً در دوران کودکی ایجاد می‌شوند و می‌توانند مشکلاتی در خواندن و نوشتن یا هر دو برای کودک ایجاد کنند. اختلالات خواندن و نوشتن می‌توانند چالش‌های جدی برای دانش‌آموزان ایجاد کنند اما با تشخیص زودهنگام و استفاده از روش‌های مناسب علمی، می‌توان به بهبود این اختلالات کمک کرد. حمایت خانواده، معلمان و متخصصان فن می‌تواند نقش مهمی در موفقیت افراد مبتلا به این اختلالات داشته باشد؛ بنابراین باید با ایجاد فضایی مناسب و حمایتی، افرادی که دچار این بحران هستند را کمک کنیم.

تحلیل سوالات پژوهش

سوال اول پژوهش: اختلال در خواندن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون چه میزان است؟

نتایج این مطالعه نشان داد مقدار اثر پیلای $f^2 = 0.831$ ، $p = 0.001$ و $f = 1/117$ و لامبدای ویلکس $\lambda = 1/182$ ، $f = 1/117$ ، $p > 0.001$ نشان دهنده تفاوت آماری معناداری میان ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی (بعد پردازش بینایی، بعد پردازش شنوایی، بعد پردازش متوالی، بعد پردازش مفهومی، بعد سرعت پردازش و بعد توجه) در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول با اختلال خواندن در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون می‌باشد.

دلایل متفاوت بودن یافته‌های پژوهشی در ابعاد مختلف پردازش شناختی را می‌توان به چند عامل نسبت داد: ۱- تفاوت در حجم نمونه یا ابزارهای مورد استفاده قرار گرفته. ۲- تفاوت دیدگاه‌ها در امتیازدهی به مقیاس پردازش شناختی. در پژوهش حاضر فرم‌های نمره‌دهی توسط والدین تکمیل شد اما در پژوهش‌های دیگر از دیدگاه معلمان یا دیدگاه تلفیقی (والدین- معلمان) اختلال‌های پردازش شناختی را مورد بررسی قرار داده‌اند. ۳- در پژوهش حاضر کودکان دارای اختلال یادگیری دارای بالاترین توانایی در بعد پردازش بینایی بودند. این یافته دارای این قابلیت

است که در آموزش کودکان دارای اختلال بکار گرفته‌شود و در آموزش آنان از این کانال یادگیری استفاده بیشتری شود.

سوال دوم پژوهش: اختلال در نوشتن دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون چه میزان است؟

نتایج این مطالعه نشان داد مقدار اثر پیلائی $f=1/113$, $p=0/017$, $0/844$ و مقدار لامبدا ویلکس $\lambda=1/183$, $f=1/113$, $p<0/017$ نشان دهنده تفاوت معناداری میان ابعاد مختلف مقیاس پردازش شناختی (بعد پردازش بینایی، بعد پردازش شنوایی، بعد پردازش متوالی، بعد پردازش مفهومی، بعد سرعت پردازش و بعد توجه) در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول با اختلال نوشتن در دروس ادبیات فارسی شهرستان مارگون می‌باشد.

در بین دختران و پسران در ابعاد پردازش شنوایی، پردازش مفهومی و سرعت پردازش تفاوت معنی‌داری وجود دارد و مشکلات دختران بیشتر از پسران است. مطالعات متعددی در مورد تفاوت‌های جنسیتی در زمینه پردازش شناختی صورت گرفته‌است. تفاوت یافته‌های موجود در این پژوهش با سایر پژوهش‌ها بیشتر مربوط به توجه به ابعاد پردازش شناختی در پژوهش حاضر بوده‌است.

سوال سوم پژوهش: وضعیت روانی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون به چه صورت است؟

نتایج نشان داد که میانگین متغیرهای افسردگی، اضطراب و استرس برای دانش‌آموزان دختر به ترتیب، شامل نمره متغیر افسردگی $1/08$ و نمره متغیر اضطراب $1/22$ ، نمره متغیر استرس $1/18$ می‌باشد. همان‌گونه که در جدول فوق آمده‌است نمره متغیرهای افسردگی، اضطراب و استرس برای دانش‌آموزان پسر به ترتیب شامل نمره متغیر افسردگی $1/14$ ، نمره متغیر اضطراب $1/16$ و نمره متغیر استرس $1/17$ است.

نتایج آزمون نشان داد که سطح خطای $0/05$ مقدار کواریانس متغیر سلامت روان در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون برابر است. $F=0/717$ و $PF>0/05$ ؛ بنابراین برای این متغیر از مقادیر به دست آمده آزمون با فرض برابری کواریانس دو گروه استفاده شده‌است.

برای مقایسه میانگین نمره اضطراب در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون از آزمون تحلیل کواریانس یک‌راهه استفاده شده‌است. براساس جدول ۱۱ مقدار آماری $F=24/228$ مشاهده شده در سطح $P<0/05$ معنادار است؛ یعنی وجود اختلاف آماری معنادار بین میانگین نمره اضطراب دانش‌آموزان دارای اختلال

یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون تأیید شد. برای مقایسه میانگین نمره افسردگی در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون از آزمون تحلیل کواریانس یکراهه استفاده شده است. براساس جدول ۱۱ مقدار آماری $F=25/219$ مشاهده شده در سطح $P<0/05$ معنادار است؛ یعنی وجود اختلاف آماری معنادار بین میانگین نمره افسردگی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون تأیید شد. برای مقایسه میانگین نمره اضطراب در دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون از آزمون تحلیل کواریانس یکراهه استفاده شد. براساس جدول ۱۱ مقدار آماری $F=29/808$ مشاهده شده در سطح $P<0/05$ معنادار است؛ یعنی وجود اختلاف آماری معنادار بین میانگین نمره اضطراب دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری دوره متوسطه اول شهرستان مارگون تأیید شد. سوال چهارم پژوهش: پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون به چه صورت است؟

یافته‌ها، میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان مارگون را به تفکیک جنس نشان داد. همان‌طور که ملاحظه شد در گروه فاقد اختلال میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی افزایش نشان داد. پیش‌فرض‌های مربوط به تحلیل کواریانس بررسی شد. تفاوت بین گروه دارای اختلال و فاقد اختلال در سطح بالاتر از ۹۵ درصد اطمینان معنی‌دار است. می‌توان نتیجه گرفت افزایش پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان فاقد اختلال یادگیری موثرتر است.

علاوه بر پاسخ به پرسش‌هایی که اساس پژوهش را تشکیل می‌داد و در بالا بررسی نتایج آنها ذکر شد، مسئله و سوال مهمی که ذهن نگارندگان را درگیر کرده بود پاسخ به این سوال کلی بود که آیا علل و عوامل خاصی منجر به اختلال خواندن و نوشتن در میان دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان شهرستان مارگون در دروس ادبیات فارسی شده است یا همان علل و عوامل کلی که منجر به این نوع اختلالات شده است، تاثیرگذار هستند. بررسی نگارندگان نشان داد که در کنار علل و عوامل کلی، عوامل خاصی که ریشه در ساختارهای اجتماعی و اقتصادی این شهرستان از جمله: آموزش نامناسب و ناکافی به خصوص در دوره ابتدایی، محیط آموزشی نامناسب (تعداد زیادی دانش‌آموزان در یک کلاس)، مسائل فرهنگی و اقتصادی، نبود امکانات آموزشی مناسب، کم سواد و بی‌سوادی والدین، نیروی انسانی غیرمتخصص و همچنین نداشتن مطالعات غیردرسی، ذخیره واژگانی اندک و محدود، تاثیرگذار بودند.

ابراهیم‌زاده، حسین (۱۳۹۸). *بررسی علل اختلالات یادگیری در مهارت‌های نوشتن دانش‌*

آموزان مقطع دبستانی پایه اول و دوم شهر تبریز، سومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و

تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روان‌شناسی، صص ۱۰-۱.

اسمعیلی‌انور، شرمین و قربان‌جهرمی، رضا و رفیعی‌پور، امین و ثابت، مهرداد (۱۴۰۱). اثربخشی

بسته آموزشی مبتنی بر غلبه طرفی بر تشخیص دیداری، حافظه دیداری و اكمال دیداری

کودکان ۷ تا ۱۲ سال دارای اختلالات یادگیری، سال نهم، شماره ۴، صص ۱۲۳-۱۱۰.

پیری، فریبا و همکاران (۱۳۹۶). بررسی طرحواره‌های ناسازگاری اولیه در والدین دانش‌آموزان

دچار اختلالات یادگیری و مقایسه آنان با والدین دانش‌آموزان عادی شهر زاهدان، *فصلنامه*

روانشناسی، علوم اجتماعی و علوم تربیتی، دوره ۱، شماره ۲، پاییز ۹۶، صص ۷۷-۷۱.

دانا، سهیلا، مجردی، فاطمه، احمدی، مریم و ابراهیم‌زاده، فاطمه (۱۳۹۸). *بررسی اختلالات*

دیکته‌نویسی، دومین کنفرانس بین‌المللی و پنجمین کنفرانس ملی مدیریت، روان‌شناسی

و علوم رفتاری، تهران.

زند، بهمن (۱۳۹۹). *روش تدریس زبان فارسی* (در دوره دبستان)، چاپ نوزدهم، تهران:

انتشارات سمت.

سلطانیان، علیرضا و همکاران (۱۳۸۳). بررسی وضعیت سلامت روانی دانش‌آموزان دوره متوسطه

استان بوشهر و عوامل مؤثر بر آن در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲. *مجله طب جنوب*، دوره ۷،

شماره ۲، صص ۱۸۲-۱۷۳.

شیرمحمدی، سمیرا، کلیشادی، رویا، حاجی آقا جونی، زهرا و امیدی، آذر (۱۳۹۷). بررسی علل و

راهکارهای درمانی اختلال نوشتن نارسا نویسی قرینه‌نویسی و وارونه‌نویسی. اولین کنفرانس

ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی

اجتماعی، خوی، صص ۱۰-۱.

عباس‌زاده، مهتاب، پویامنش، جعفر و امیری مجد، مجتبی (۱۳۹۴). اثربخشی موسیقی درمانی در

بهبود عملکرد خواندن و نوشتن دانش‌آموزان با اختلال یادگیری، *فصلنامه مطالعات ناتوانی*،

دوره ۵، شماره پیاپی ۱۱، صص ۳۱۵، ۳۰۷.

عبیده، شراره و عسکریان، مهناز (۱۳۹۶). *آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کاهش اختلال*

خواندن کودکان دارای اختلال. کنگره بین‌المللی بهداشت روان و علوم روانشناختی،

صص ۱۱-۱.

کرک، ساموئل، چالفانت، جمیز. (۱۳۷۷). *اختلال یادگیری تحولی و تحصیلی*. ترجمه سیمین

رونقی، زینب خانجانی و میهن وثوقی‌رهبری، تهران: سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

کیخا، سجاد، ظهیری، لادن، محمدی، فاطمه، پورعلی، فرزانه و بهمنیان، انسیه (۱۳۹۷). *بررسی*

اختلالات خواندن، پنجمین کنفرانس ملی روانشناسی، جامعه‌شناسی، علوم تربیتی و علوم اجتماعی.

لرنر، ژانت‌دبلیو (۱۴۰۲). *ناتوانی‌های یادگیری*. (نظریه‌ها، تشخیص‌ها و راهبردهای موثر)، ترجمه عصمت دانش، چاپ پنجم، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
 محمدی، رقیه و بهنیا، فاطمه و فرهید، مژگان (۱۳۸۸). *کاردرومانی و مهارت‌های ادراکی - حرکتی در اختلالات ویژه یادگیری*، «تعلیم و تربیت کودکان/استثنایی»، شماره ۹۳، صص ۴۴-۵۱.

میرزالو، افشین و امید، جمشید (۱۳۹۷). *اختلال خواندن و راه‌های درمان آن*، پنجمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، صص ۱۳-۱.
 هرنندی، ویدا، سلطانی امان الله، منظری توکلی، علیرضا و زین‌الدینی، زهرا (۱۳۹۷). نقش سبک فرزندپروری و رضایت زناشویی در پیش‌بینی عملکرد خواندن کودکان با اختلال یادگیری ویژه از نوع خواندن. شماره ۸، صص ۶۷-۶۱.

Sources and references

- Abbaszadeh, M., Pouyamanesh, J. and Amiri Majed, M.(2014). Effectiveness of music therapy in improving reading and writing performance of students with learning disabilities. *Disability Studies Quarterly*, Volume 5, Number 11, pp. 307, 315. [In Persian]
- Abdiya, Sh. and Askarian, M.(2016) Teaching social skills to reduce the reading disorder of children with disabilities). *International Congress of Mental Health and Psychological Sciences*, pp. 1-11. [In Persian]
- Dana, S., Megdri, F., Ahmadi, M. and Ebrahimzadeh, F.(2018). **Investigation of dictation disorders**2nd International Conference and 5th National Conference on Management, Psychology and Behavioral Sciences, *Tehran*. [In Persian]
- Esmaili Anwar, S. and Ghorban J., Reza and R., Amin and Thabit, M.(2023). The effectiveness of the educational package based on lateral dominance on visual recognition, visual memory and visual completion of 7-12 year old children with learning disabilities. *Cognitive psychology and psychiatry journal*, ninth year, number 4, pp. 110-123. [In Persian]
- Harandi, V., S., Amanullah, M. Tavakoli, A. and Zain al-Dini. (2017). 7The role of parenting style and marital satisfaction in predicting the reading performance of children with special learning disabilities of reading type. *Disability Studies Quarterly*. No. 8, pp. 67-61. [In Persian]
- Ibrahimzadeh, H. (2018). Investigating the causes of learning disorders in the writing skills of first and second grade primary school students in Tabriz. The third international conference on innovation and research in

- educational sciences, management and psychology*, 2018, p. 58. [In Persian]
- Kerak, S., Chalfant, J.(1999). Developmental and academic learning disorder, translated by Simin Ronaghi, Zainab Khanjani and Mihaan Voshoughi-Rehbari, Tehran, *Organization of Exceptional Education*. p.135. [In Persian]
- Kikha, S., Zahiri, L., Mohammadi, F., Pourali, F. and Bahmanian, A.(2017). Review of reading disorders. The 5th National Conference of Psychology, Sociology, *Educational Sciences and Social Sciences*. [In Persian]
- Lerner, J. W. (2024). ***Learning disabilities. (Theories, diagnoses and effective strategies)***, translated by Esmat Danesh, Tehran, Shahid Beheshti University Press. p.10. [In Persian]
- Lerner, J. W.(2024). ***Learning disabilities. (Theories, diagnoses and effective strategies)***, translated by Esmat Danesh, Tehran, Shahid Beheshti University Press.p.164. [In Persian]
- Mirzalu, A. and Omid, J.(2017). ***Reading disorder and ways to treat it***. 5th International Conference on Psychology,p. 18. [In Persian]
- Mohammadi, R. and Bahnia, F. and Farhabd, M. (2010). Occupational therapy and perceptual-motor skills in special learning disorders). The *Quarterly Journal of Exceptional Children's Education*, No. 93, pp. 51-44. [In Persian]
- Piri, F. et al.(2016). Examining the schemas of primary incompatibility in parents of students with learning disabilities and comparing them with parents of normal students in Zahedan city. *Quarterly Journal of Psychology, Social Sciences and Educational Sciences*, Volume 1, Number 2, Fall 96, pp. 77-71. [In Persian]
- Shirmohammadi, S., Klishadi, R., Haji Agha Jouni, Z. and Omid, A.(2017). ***Investigating the causes and treatment solutions for dyslexic writing disorder, hypocrisy and reverse writing***. The first national conference of the world's new achievements in education, psychology, law and social cultural studies, Khoi, pp. 1-10. [In Persian]
- Soltanian, A. (2013). et al. Investigating the state of mental health of middle school students in Bushehr province and the factors affecting it in the academic year 2013-2014. *Journal of Southern Medicine*, Volume 7, Number 2, pp. 182-173. [In Persian]
- Zandi, B.(2019).***Persian language teaching method*** (in elementary school). 19th edition, Tehran, Samit publications.p. 88. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی